

REPERE METODOLOGICE
PRIVIND ORGANIZAREA PROCESULUI EDUCAȚIONAL
ÎN INSTITUȚIILE DE EDUCAȚIE TIMPURIE ÎN ANUL DE STUDII 2017-2018

În educația timpurie, în anul de studii 2017-2018, vom continua realizarea obiectivelor educației timpurii centrate pe copil, care prevede respectarea și valorizarea unicității copilului, a nevoilor și intereselor fiecăruia, acordarea de oportunități egale de acces la educație și dezvoltare, precum și formarea unei personalități autonome, tolerante, cooperante, responsabile, creative și flexibile, capabile de a face alegeri și de a decide, iar cadrul didactic, în parteneriat cu părinții, fiind cel care îi este partener, îl susține, îi satisface necesitățile și interesele lui, îi crează oportunități de cunoaștere de sine și a mediului înconjurător.

Recomandările, stipulate în Scrisoarea metodică din anul de studii 2015-2016, axate pe aplicarea *Standardelor profesionale naționale pentru cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie (SpNCD)*, rămân valabile și pentru anul de studii 2017-2018 și vor fi urmate cu strictețe de către cadrul didactic și managerial din educația timpurie. Fiind aplicate corect, acestea vor conduce la realizarea cu succes a *Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani (SÎDC)* în raport cu fiecare copil. În acest proces este foarte importantă *conștientizarea și formarea unei culturi de evaluare și autoevaluare profesională* a cadrului didactic în cadrul instituției.

Rezultatele monitorizării gradului de pregătire a copiilor pentru școală, anul de studii 2016-2017.

Monitorizarea gradului de pregătire a copilului pentru școală, realizat în anul de studii 2016-2017 în toate instituțiile de educație timpurie din țară a arătat următoarele:

- 1) La modul general, gradul de pregătire a copiilor pentru școală este unul relativ bun, având în vedere, că **58,55%** din copii au performat indicatorii la scala *În mod regulat, independent* și **31,25%** - *cu puțin sprijin*. Totuși, 8,15% din copii au performat indicatorii la scala *cu mult sprijin*, iar 1,15% din copii nu performează nici un indicator din 34 care se conțin în *Fișa de monitorizare a dezvoltării copilului* la debutul școlar, în termeni absoluți aceasta însemnând 378 copii cu un grad insuficient de pregătire pentru școală.

Numărul copiilor care performează indicatorii la scala *În mod regulat, independent*, crește din an în an (vezi tabelul 1), inclusiv datorită îmbunătățirii condițiilor de educație a copiilo, a capacității cadrelor didactice de a organiza corect procesul educațional, parteneratului cu familia.

Tabel 1. Rezultate progresive, anii 2015-2017

Anul de studii	Copii/absolvenți	Niciodată, %	Cu mult sprijin, %	Cu puțin sprijin, %	In mod regulat, independent, %
2014-2015	28 295	1,72	13,32	33,48	51,48
2015-2016	30 059	1,6	9,8	33,8	54,8

2016-2017	32 911	1,15	8,15	31,25	58,55
-----------	--------	------	------	-------	-------

Sursa: Raport privind gradul de pregătire a copiilor pentru școală, ME, 2017

- 2) cel mai bine performant de către copii este domeniul **A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei**, mai puțin – domeniul **C. Capacități și atitudini în învățare** (vezi tabelul 2.). Sarcina continuă a educatorului este de a echilibra domeniile la nivelul grupei și a fiecărui copil în parte și a ajuta unui număr cât mai mare de copii să performeze indicatorii/ domeniile de dezvoltare prin aplicarea practicilor adecvate de sprijin educațional.

Tabelul 2. Performarea domeniilor de dezvoltare a copilului.

Domenii	Niciodată, %	Cu mult sprijin, %	Cu puțin sprijin, %	În mod regulat, independent, %
A	0,445	4,117	21,44	73,97
B	1,00	7,45	33,7	57,73
C	1,63	11,14	37,66	49,46
D	1,28	9,919	32,47	56,59
E	1,47	8,16	30,95	54,98

Sursa: Raport privind gradul de pregătire a copiilor pentru școală, ME, 2017

- 3) indicatorii care au creat dificultăți în performare reprezintă 3 domenii de dezvoltare a copilului – C, D și E (vezi tabelul 3), cu valori sub 45% sau, chiar, sub 40% (indicatorii 23 și 31).

Tabel 3. Indicatorii-problemă, cel mai puțin realizați de către copii

DOMENIILE DE DEZVOLTARE ALE COPILULUI	Scala de apreciere			
	Nici-odată, %	Cu mult sprijin, %	Cu puțin sprijin, %	În mod regulat, independent, %
C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE				
13. Caută informații noi legate de domeniile care îl/o interesează; găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic). [321, 322, 323, 324, 363, 366]	1,99	13,41	42,48	41,95
D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI A COMUNICĂRII ȘI PREMISELE CITIRII ȘI SCRIERII				
17. Folosește fraze construite logic, gramatical corect, utilizând sinonime, antonime și cuvinte noi. [418, 420, 421, 422, 425, 443, 445, 446]	1,78	14,25	42,22	41,48
E: DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMI				
23. Presupune, verifică experimental și explică legătura cauză-efect (utilizând, eventual, o varietate de instrumente și aparate simple de investigație - lupă, microscop, termometru). [587, 588, 589, 603, 695, 698]	2,18	14,20	43,22	37,12

24. Explorează mai multe modalități de a soluționa o problemă, individual sau în grup. [362, 364, 365, 611, 621, 622]	1,54	12,53	41,18	41,31
31. Caută independent, din diferite surse, informații despre sine și mediu și le discută cu alții (nevoile de bază ale ființelor vii; schimbările care se produc în sine și în mediu). [688, 689, 690, 708, 709, 726, 728, 739, 740]	2,97	2,33	40,39	37,85

Observăm, că indicatorii nominalizați au la bază mecanismele creativității și gândirii critice, asupra cărora urmează să se lucreze în continuare.

Dificultăți în aplicarea *SÎDC* și a *Instrumentului de monitorizare a pregătirii copilului pentru școală*:

- 1) dotarea insuficientă a procesului educațional cu jucăriile, cărțile, materialele didactice adecvate;
- 2) capacități insuficiente ale cadrului didactic în monitorizarea și evaluarea progresului copilului și în selectarea practicilor adecvate de sprijin educațional;
- 3) capacități manageriale lacunare în organizarea și monitorizarea procesului de formare profesională continuă la nivel instituțional;
- 4) neimplicarea/implicarea insuficientă a familiei;

Din această perspectivă, direcțiile prioritare de activitate privind organizarea procesului educațional în instituția de educație timpurie pentru anul de studii 2017-2018 vor fi următoarele:

1. Implementarea/aplicarea *SÎDC*, cu accent pe dezvoltarea la copii a creativității și gândirii critice.
2. Monitorizarea și evaluarea dezvoltării copiilor în baza *SÎDC*.

În funcție de necesitățile concrete, *OLSDÎ/IET* poate identifica, suplimentar la acestea două, 1-2 probleme 2 specifice și stabilite ca și direcții prioritare de activitate pentru anul 2017-2018.

Specialiștii din cadrul *DR/MÎTS* repsonsabili pentru educația timpurie:

- vor analiza rezultatele monitorizării gradului de pregătire a copiilor pentru școală obținute per raion/sector/municipiu din perspectiva asigurării unor bune condiții pentru pregătirea tuturor copiilor pentru școală conform *SÎDC*;
- vor organiza pentru manageri, metodiști și educatorii ateliere de lucru pentru cunoașterea în profunzime a *SÎDC*, “a citirii” și înțelegerii corecte a indicatorilor, a extrageii sensurilor, selectarea/elaborarea practicilor adecvate de sprijin la toți indicatorii din *SÎDC*, cu accent pe domeniile problematice, pentru dezvoltarea abilităților de observare de către cadrul didactic a copilului și consemnării datelor, pentru reflecție, pentru asigurarea caracterului integrat al activităților;
- vor organiza inter-asistențe la nivel inter-instituțional pentru eficientizarea aplicării *SÎDC*;
- vor monitoriza pe parcursul anului de studii 2017-2018 procesul de pregătire pentru școală a copiilor conform *SÎDC*;

Managerii instituțiilor de educație timpurie și cadrele didactice:

- vor asigura procesul educațional pentru realizarea indicatorilor din *SÎDC* cu jucăriile, cărțile, ustensilele, atributele, materialele didactice necesare în conformitate cu cerințele *SÎDC* și *Ghidul cadrelor didactice pentru educația timpurie*, p.66-88;
- vor organiza inter-asistențe la nivel instituțional în vederea aplicării mai eficiente a *SÎDC*, cu accent pe indicatorii-problemă;

- vor organiza procesul de dezvoltare profesională a cadrelor didactice la nivel instituțional în vederea îmbunătățirii capacităților acestora de monitorizare și evaluare a progresului copiilor, de reflecție și autoevaluare;
- vor implica mai activ familia în realizarea SÎDC și a continuității demersului educational acasă;
- vor intensifica colaborarea cu școala pentru a implica mai activ învățătorii de la clasele primare în procesul de pregătire pentru școală a copiilor.

Pentru a îmbunătăți capacitatea cadrului didactic în urmărirea și asigurarea progresului copilului, scrisoarea metodică privind organizarea procesului educațional în anul de studii 2017-2018 abordează, în special, monitorizarea și evaluarea progresului înregistrat de copil în baza SÎDC în scopul orientării și optimizării procesului educativ per ansamblu la nivel de țară și la nivelul instituției de educație timpurie (în consens cu art.16, (3) din Codul educației nr.152 din 17.07.2017).

Monitorizarea și evaluarea dezvoltării copilului în baza SÎDC.

Domeniul educațional constituie pentru educator un câmp al acțiunii practice, dar și un domeniu al observării, analizei, reflexiei, interpretării conceptuale, în scopul ameliorării și optimizării practicii educaționale.

Copilul mic vine în lumea aceasta cu un potențial nativ care trebuie dezvoltat și învățat. Fiecare copil este unic în modul în care crește, se dezvoltă și achiziționează cunoștințe, deprinderi și abilități. Copiii trec prin aceleași stadii de dezvoltare, dar în ritmuri diferite. Pentru a-i permite fiecărui copil să se bucure de succes, este necesar de a porni de la ceea ce aceștia cunosc, fac, înțeleg pentru a extinde spectrul de abilități și atitudini necesare în atingerea standardelor de dezvoltare și învățare la diferite etape de vârstă.

Pentru ca persoana implicată în procesul de educație să înțeleagă modul în care învață copilul concret și când este pregătit de a achiziționa noi cunoștințe, este nevoie de un proces continuu de monitorizare și evaluare a dezvoltării acestuia.

Monitorizarea reprezintă urmărirea și supravegherea evoluției dezvoltării copilului în mediul lui firesc de activitate și înregistrarea comportamentelor formate. Acest proces este unul de durată și presupune colectarea de rutină a informațiilor referitoare la toate aspectele dezvoltării copilului.

Datele acumulate în urma monitorizării dezvoltării copilului le vor ajuta cadrelor didactice în procesul de **evaluare și apreciere** a dezvoltării copilului care este punctul final într-o succesiune de evenimente monitorizate.

Evaluarea reprezintă, în sens foarte larg, procesul de ”adunare de informație cu scopul de a lua decizii” (McLean, 1996). Pentru grădiniță evaluarea are drept scop urmărirea progresului fiecărui copil pentru a putea facilita, optimiza sau dezvolta anumite abilități ori pentru a interveni în cazul unor comportamente atipice. Așadar, informația obținută în urma evaluării servește la:

- evidențierea competențelor actuale ale unui copil și ale aspectelor care mai trebuie formate/dezvoltate;
- optimizarea/valorificarea maximală a potențialului copilului;
- recomandarea/planificarea intervenției.

Raportarea datelor culese la *Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani* permite luarea unor decizii ce duc la îmbunătățirea procesului educațional și realizarea standardelor.

Statutul și importanța evaluării la preșcolari.

”Evaluarea merită un loc important în învățământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie și în calitate, al învățării.” (D. Ausbel).

Luând în considerare studiile efectuate de către D. Ausbel, se poate afirma cu certitudine că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învățământ, ce permite luarea, în cunoștință de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare și perfecționare a activității copilului. După D. Ausbel, ea este punctul final într-o succesiune de evenimente: (i) stabilirea scopurilor, prin prisma comportamentelor dezirabile, (ii) proiectarea și executarea programului, (iii) măsurarea rezultatelor, (iv) aprecierea lor. În fapt, procesul nu este încheiat, deoarece, pe baza evaluării acesta va fi reluat într-un mod adecvat nevoilor de educație și posibilităților reale de a le satisface, astfel încât evaluarea are rolul unei legături, a unei conexiuni inverse, a unui feedback operativ între etapa parcursă și cea următoare. Evaluarea trebuie concepută nu numai ca un control al cunoștințelor sau ca mijloc de măsurare obiectivă, ci ca o cale de perfecționare, ce presupune o strategie globală a formării. Operația de evaluare nu este o etapă suprapusă procesului de învățare, ci constituie un act integrat activității pedagogice. Evaluarea constituie o validare a justetei secvențelor educative, a componentelor procesului didactic și un mijloc de delimitare, fixare și intervenție asupra conținuturilor și obiectivelor educaționale.

Funcțiile evaluării copilului la vârsta timpurie. Evaluarea reprezintă un ansamblu de activități dependente de anumite intenții. Scopul evaluării nu este de a parveni la anumite date, ci de a perfecționa procesul educativ.

Privite din punctul de vedere al educatorului din instituția de educație timpurie, funcțiile evaluării vizează:

- culegerea de informații cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activității desfășurate;
- stabilirea eficienței organizării, structurării, accesibilizării conținutului, a alegerii strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;
- descoperirea unor lacune, dificultăți, rămăneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea și conducerea științifică, eficientă a următoarelor secvențe de instruire.

Pentru preșcolar, evaluarea:

- îl ajută să fixeze, să consolideze și să rețină cunoștințele prin repetare și întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- îi mărește încrederea în forțele proprii și îi descurajează comportamentele negative;
- îi susține interesul pentru cunoaștere, stimulându-i și dirijându-i învățarea;
- contribuie la formarea capacității de autoapreciere și la stimularea tendinței de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniței cu familia.

Toate aceste funcții demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar și se actualizează diferențiat, prin prevalența uneia față de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplinește toate funcțiile posibile în aceeași măsură. Toate funcțiile se pot întrezări, mai mult sau mai puțin, în toate situațiile de evaluare.

Metode de culegere a datelor în vederea evaluării.

Fiecare copil este unic, de aceea pentru fiecare este necesar să se folosească tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de sprijinul și

stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea lor optimă. Pentru a realiza o evaluare exactă a competențelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

- 1) observarea copilului în timpul diferitelor activități și momente din programul zilnic, consemnarea în protocoale individuale sau fișe psiho-pedagogice;
- 2) dialogul/conversația/interviul cu copilul și cu părinții, pentru cunoașterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaștere, a deprinderilor preșcolarilor;
- 3) proba practică.

Pentru valorizarea copilului și evidențierea aspectelor formative ale jocului și aprecierii adecvate a progresului înregistrat de copil, educatoarea poate utiliza și modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, aprecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii etc.

Contribuția jocurilor și a activităților alese, a momentelor de regim, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităților comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanțele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activități, preșcolarii să-și îmbunătățească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare și metode de apreciere a rezultatelor, preșcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziții noi au, dar și ce lacune trebuie compensate.

Așadar, prin evaluare, educatoarea își îndeplinește misiunea de a pregăti copilul pentru o integrare fără disfuncții în școală, de a urmări ce se întâmplă cu el și după terminarea grădiniței, furnizând învățătorilor datele necesare continuării acțiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Urmând pașii unei evaluări eficiente și respectând cerințele acesteia, educatoarea contribuie la modernizarea procesului de învățământ, precum și la sporirea rolului educației în formarea personalității.

Totodată, cadrul didactic trebuie să fie conștient de faptul că progresul copilului trebuie în permanență monitorizat, comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fișe, felicitări, tablouri confecționate de ei etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă și conținutul informațional vehiculat de educatoari și atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educație. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metoda observației facilitează educatoarei obținerea unei părți însemnate de date despre preșcolar prin observarea comportamentului în condiții obișnuite (uneori și provocate, în condiții anume create pentru a se edifica asupra unor aspecte ambigue). Educatoarea nu se va limita la *observația spontană*, ci va realiza și *observația sistematică*, stabilindu-și obiectivele de urmărit, mijloace și activități programate, dispunând de metode de înregistrare, ordonare, prelucrare narativă sau codificată. Elementul/secvența de comportament supus observării va fi circumscris și descris prin indicatori semnificativi. Se vor evita definițiile vagi și se va nota *frecvența*, *periodicitatea* sau *durata* comportamentului observat, folosind grile, coduri pentru o înregistrare rapidă. Pot fi folosite și mijloace tehnice de înregistrare a

manifestărilor: magnetofon, aparat de fotografiat, înregistrare video etc. Rezultatele sunt evaluate cu ajutorul unor scale ce diferențiază calități ale comportamentului observat. Se ține seama și de factorii de distorsiune, perturbatori, ce țin de subiectul analizat (oboseala, dezinteresul), de observator (subiectivism, tendința de a evita extremele) și de caracteristicile evaluate.

Observația constă în înregistrarea unui eveniment sau a unui comportament, care se realizează pe baza *grilelor/fișelor de observație* pe care cadrul didactic le va elabora pentru fiecare copil, la toate vârstele, în baza *Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani*, grile care oferă un cadru de sistematizare a celor urmărite.

Ne vom referi în continuare la observarea comportamentului, întrucât acesta este “eroul principal” al SÎDC. Pe baza comportamentului putem să facem inferențe/concluzii despre dezvoltarea psihică a copilului, lumea psihică fiind ascunsă analizei directe prin orice metode. Bineînțeles că într-o sesiune de observație nu vom putea urmări întregul comportament al copilului (respectiv comportamentul său în general), de aceea este recomandată precizarea unui domeniu care va fi urmărit într-o sesiune anume (de ex., exprimarea verbală) și notarea tuturor comportamentelor specifice care apar în perioada de observare sub forma unor indicatori comportamentali.

Indicatorii comportamentali sunt *descrieri* ale comportamentelor specifice realizate de copil (de ex., “sare într-un picior”, “pune întrebări”, “sugerează teme pentru jocuri simbolice”). Este extrem de important ca indicatorii comportamentali să cuprindă verbe descriptive și să prezinte cât mai concret comportamentele observate. De exemplu, un indicator comportamental adecvat este “numără până la 5”, în timp ce “are înclinații matematice” este prea general și nu poate fi urmărit în mod direct. Verbele descriptive ne ajută să surprindem nuanțele unui comportament. De exemplu, în loc să notăm “îi spune colegului ce s-a întâmplat”, putem apela la descrierea exactă a comportamentului său verbal: *șoptește, strigă, anunță, mormăie sau declară* (Beaty, 1998).

Se pot, însă, crea și itemi alternativi celor existenți în SÎDC, pe baza cărora fișa să fie completată ulterior. Cu alte cuvinte, educatoarele pot să noteze alte comportamente în timpul activităților cotidiene cu copiii, pe care să le sintetizeze apoi în fișă prin bifarea itemului care le corespunde.

De exemplu:

- itemul din fișă: “indică imaginile/obiectele care au caracteristici comune/diferite”;
- itemi alternativi: “arată toate mașinuțele precizând caracteristicile lor de bază”, “așează separat de grupa ursuleților o păpușă”.

Așadar, întrucât cel mai adesea observația se desfășoară în timpul activităților curente și fișa poate să nu fie la îndemână, se pot crea itemi comportamentali pe care să îi aglutinăm ulterior în bifarea unui item din fișă. Acești itemi alternativi pot fi gândiți pornind de la activitățile de la grupă.

Pe lângă descrierea cât mai completă și concretă a comportamentului, există câteva dimensiuni importante ale comportamentului, care adaugă un plus la acuratețea observației:

- + **frecvența** – este foarte relevant să notăm de câte ori apare un anumit comportament – nu e la fel dacă un copil se desparte cu dificultate de mama sa în două dimineți ale unei luni sau dacă o face în fiecare dimineață pe parcursul acelei luni;
- + **durata** – este bine să notăm cât timp persistă un comportament, de exemplu: este supărat 10 minute pentru că i s-a luat jucăria sau stă retras 5 ore pentru același motiv;
- + **intensitatea** – și aceasta este utilă pentru a putea analiza comportamentul ulterior, de exemplu: nu își așteaptă rândul în joc sau nu își așteaptă rândul și îi lovește pe copiii al căror rând este în joc;
- + **contextul** în care apare comportamentul, care include:

- dacă apare **spontan** sau **doar în anumite situații activatoare** – de ex., mânuirea cărților ca activitate aleasă de copil sau doar în activitățile impuse;
- **unde** apare comportamentul – de ex., se ceartă cu colegul X doar în sala de mese, doar în timpul activităților de desen;
- **antecedentele** comportamentului – dacă apare spontan, dacă se pot identifica anumite cauze care îl declanșează – de ex., lovește ca răspuns la lovitura altui copil; desenează doar dacă există cadru adecvat;
- dacă există **și alte persoane implicate direct în apariția comportamentului** – de ex., separarea de părinți, atitudinea față de anumiți copii – e util de specificat și comportamentul acestora (un copil poate să aibă un răspuns agresiv “justificat” – vezi exemplul de la punctul anterior);
- **consecințele** comportamentului – care sunt urmările – de ex., un copil poate să lovească alți copii pentru că știe că în acest fel este în centrul atenției și realizează acest comportament doar pentru această consecință.

Este foarte important să precizăm aceste dimensiuni și pentru comportamentele pozitive – de ex., comportamentele evaluate în fișă – deoarece acestea pot deveni indicii și pentru un program de optimizare a competențelor (de ex., prin asigurarea deliberată a antecedentelor care duc la manifestarea unei abilități anume). Pe baza acestor indicii, putem să dobândim informații și despre stabilitatea în timp a unui comportament. Este esențial să știm dacă un copil a efectuat un comportament o singură dată întâmplător, îl face doar când i se cere sau îl realizează constant și voluntar.

După fiecare act de observare este util să includem și câteva comentarii, acestea fiind de mare ajutor în evaluarea finală. De asemenea, confruntarea propriilor observații cu cele realizate de o altă persoană (în majoritatea grădinițelor, aceasta putând fi cealaltă educatoare a grupei, ajutorul de educator, alt specialist etc.) duce la un rezultat final mai complet și, de cele mai multe ori, mai obiectiv. De multe ori când confruntăm propriile observații cu cele realizate de altă persoană pot să apară divergențe – de obicei, rezolvarea lor are loc prin analizarea în comun a comportamentelor înregistrate (acesta fiind unul din motivele pentru care este bine să rămână o formă scrisă a observațiilor realizate). Discutarea secvențelor de comportament observate poate să aibă ca rezultat pozitiv și estomparea diferențelor referitoare la activitatea cu copiii dintre cele două educatoare sau, dimpotrivă, completarea acestora. Uneori o educatoare pune accent pe un tip de activitate - de ex., cele ce țin de dezvoltarea cognitivă – iar cealaltă pe un alt tip – de ex., activități artistice. În acest caz, observația poate să fie distorsionată de tipul de activitate preferat de educatoare, iar analiza observațiilor împreună poate să ofere o imagine completă a copilului evaluat.

Alături de utilizarea itemilor din fișă așa cum sunt prezentați și bifarea lor rând pe rând, se poate apela și la alte forme de a realiza observarea, datele fiind transferate ulterior în fișa copilului.

✓ Observarea liberă a comportamentelor unui copil și notarea lor pe o foaie de hârtie, așa cum apar ele, fără delimitare pe domenii.

✓ Utilizarea unui tabel, care poate îmbrăca mai multe forme, spre exemplu:

1.

Comportament/ Indicator	Data	Comentarii

2.

Comportament	Data	Frecvență	Durață	Intensitate	Context

Dacă ne bazăm doar pe fișa elaborată în baza SÎDC, putem fie să o utilizăm pe domeniul, fie în totalitate (în acest din urmă caz, pentru un singur copil la un moment dat). Este bine ca alături de observarea spontană a comportamentelor copiilor și notarea acestora, să ne planificăm perioade de observare și chiar să gândim activități specifice în care am putea urmări mai bine comportamente bine precizate ale copiilor. Observația se desfășoară în timpul tuturor activităților și momentelor de regim - impuse și libere - care sunt realizate la grupă.

Ca și orice altă metodă de evaluare, observarea are atât avantaje, cât și dezavantaje. Le vom enumera pe rând atât pentru a prezenta contribuțiile acesteia la o evaluare eficientă, cât și pentru a semnaliza precauțiile necesare atunci când o utilizăm și mai apoi când facem inferențe/concluzii despre cele observate.

Printre **avantaje** se numără:

- este o metoda mai puțin intruzivă;
- oferă informații precise și detaliate;
- precizează clar antecedentele și consecințele unui comportament;
- are caracter flexibil, permițând o nouă perspectivă asupra unor fenomene studiate anterior;
- furnizează date bogate într-o perioadă scurtă de timp;
- are o mare validitate ecologică - datele sunt luate din viața reală, nu sunt schimbate cu nimic.

Dezavantajele ar consta în:

- uneori consumă mult timp, atât pentru organizarea unui cadru adecvat, cât și pentru observația propriu-zisă;
- este limitată la evaluarea comportamentelor direct observabile;
- dacă prima verigă a procesului de cercetare (De ce se realizează observația?) nu este bine formulată ea poate duce la urmărirea unor aspecte irelevante sau chiar gresite;
- calitatea rezultatelor obținute prin metoda observării depinde de experiența și abilitatea observatorului.

Tocmai pentru că este limitată la comportamente vizibile, este important să notăm în grila de observație doar comportamente, *clar descrise, fără judecăți de valoare*. Trebuie să ținem cont de faptul că pe baza observației noi conchidem și *despre caracteristicile psihice neobservabile* (de ex., capacitatea de a face raționamente). De aceea, este bine să fim prudenți în concluziile pe care le gândim pe baza celor observate. Adesea greșim și în viața de zi cu zi pentru că facem generalizări despre o persoană în urma a două-trei manifestări comportamentale (de ex., spunem că este "timid" pentru că l-am văzut retras în două ocazii într-un anumit grup și nu ne gândim la alte explicații posibile (membru nou al grupului, eveniment traumatic recent, etc.). Practica observațională realizată constant ne ajută să evităm această eroare în evaluarea copiilor. Inferențele pe care le facem trebuie să se limiteze la datele observate și notate. De exemplu, dacă am notat "nu îi lasă pe ceilalți să vorbească" în cazul unei singure observații, nu putem spune că "nu știe să comunice". Este posibil ca în acea ocazie particulară, copilul să nu fi putut duce la bun sfârșit ceea ce avea el însuși de spus. Notarea comportamentului ne ajută să urmărim în viitor anumite aspecte particulare, pentru a vedea dacă este un pattern stabil sau ceva trecător.

Trecerea de la comportamentele observate la etichete verbale generale care denotă trăsături sau înclinații trebuie realizată cu și mai mare precauție și, pe cât posibil, evitată. Revenind la exemplul de la început, a spune despre un copil ca "are înclinații matematice" presupune uneori ani întregi de observații repetate în acel domeniu. Indicatorii comportamentali sunt cei care ne oferă o imagine obiectivă și "testabilă" a competențelor copilului – *ce poate și ce nu poate să facă* – fiind, mai departe, singurul punct de pornire valid

pentru un plan de ameliorare/optimizare reală (nu prea știm de unde “să apucăm” timiditatea, dacă nu avem clar specificate comportamentele prin care aceasta se concretizează). De asemenea, acești indicatori ne oferă șansa individualizării atât a acțiunii educative, cât și a celei de urmărire a progresului pentru fiecare copil.

Tocmai pentru că oservarea se limitează la comportamente vizibile, cadrul didactic va recurge în monitorizarea și evaluarea comportamentului copilului și la alte metode și tehnici de cunoaștere a copilului, care vor completa rezultatele observării și anume:

- a) proba practică
- b) interviu cu copilul
- c) interviu cu adultul (părintele, alt reprezentant legal al copilului, alt educator, ajutorul de educator, alt specialist din instituție).

Proba practică reprezintă un instrument de *observare în condiții provocate*, atunci când comportamentul nu se manifestă, constând în urmărirea intenționată și înregistrarea exactă a capacității copilului de a satisface indicatorii prevăzuți în cadrul grupelor de indicatori. Spre deosebire de observarea directă, proba practică implică solicitarea copilului de a desfășura activitatea necesară de monitorizat/evaluat și organizarea prealabilă a acesteia prin crearea condițiilor specifice. În acest caz observarea devine tehnică secundară de cunoaștere a comportamentului copilului.

Proba practică constă în rezolvarea de către copil a unei sarcini, care se prezintă sub formă de joc, fișă individuală, adresare de întrebări pe baza unui material concret, sarcină propusă de către educatoare și înregistrarea exactă a capacității copilului de a îndeplini sau nu sarcina, pentru a putea lua decizia asupra realizării/nerealizării indicatorilor din grupele de indicatori stabilite.

Proba practică se aplică în condiții de siguranță pentru copii, în condiții obișnuite de joacă și activitate ai acestora. Astfel, probele practice se vor aplica în contexte cunoscute copiilor, cu materiale cu care sunt familiarizați, prin tipuri de activități/jocuri adecvate vârstei. În lista probelor practice se vor înscrie:

- jocuri (de toate tipurile) și simulări;
- exerciții practice, sarcini de lucru, studii de caz;
- experimente - atât organizate de către adulți, cât și de către copii;
- lectura operelor literare și discuții în baza lor, dramatizări;
- activități fizice, de autoservire, casnice;
- manipulare și explorare de obiecte, etc.

Interviul cu copilul/conversația este o metodă de comunicare care are la bază dialogul dintre copil și adult, unde copilului i se adresează un șir de întrebări la care urmează să răspundă. Mai des va avea forma unor convorbiri/conversații lejere, în contextul unor acțiuni sau activități cunoscute de copil, cum ar fi: vizualizarea unui tablou, a timpului de afară, la întâlnirea de dimineață, în timpul plimbărilor sau în timpul jocului, etc.

Desfășurarea probei practice și a interviului/conversației cu copilul/copiii implică din partea educatorului îndeplinirea a câtorva cerințe:

- păstrarea unei expresii calme și plăcute a feței pe parcursul desfășurării probei/interviului;
- folosirea unui ton prietenos cu copilul/copiii, voce blândă cu tonalități echilibrate și naturale;
- menținerea unei atitudini calme, suportive față de copil/copii;
- încurajarea copilului ori de câte ori este necesar prin zâmbet și cuvinte, laude, fără a face comentarii privind corectitudinea răspunsurilor sale;

- este important ca întrebarea să fie înțeleasă de către copil; dacă este cazul, puteți improviza într-o oarecare măsură, dar trebuie să fiți sigur/ă că nu ați schimbat esența întrebării;
- oferirea timpului suficient de răspuns pentru copil.

Interviu cu adulții. În contextul activității de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza SÎDC, interviul este instrumentul prin care educatorul va culege indirect informații despre copii, prin intermediul adulților, în scopul:

- evaluării unor indicatori privind dezvoltarea și învățarea copilului, greu sau imposibil de obținut direct de la copii prin dialog, observare sau proba practică, întrucât aceștia presupun acumulări de experiențe, contexte determinate etc.;
- evaluării indicatorilor privind învățarea și dezvoltarea copiilor, specifici unor perioade de viață parcurse anterior de copil (de exemplu, perioada de la 1,5 până la 2-3 ani, momentul când a fost înmatriculat la instituția de educație timpurie).

Adultul, în acest context, reprezintă persoana care poate oferi informații despre copil. Acesta poate fi: părintele, alt adult care a participat acasă direct la îngrijirea și educația copilului sau alt educator, ajutor de educator sau specialist de la grupa pe care o frecventează copilul.

Există posibilitatea ca întrebările prin care se evaluează un indicator să presupună experiențe pe care copilul să nu le fi trăit. În această situație există riscul ca adultul să răspundă afirmativ, uneori în virtutea unei stereotipii sociale (vrând, spre exemplu, să preamărească performanțele copilului). Recomandăm să încurajați adultul în a descrie experiența copilului pentru a fi siguri de autenticitatea răspunsului.

Exemple de activități și instrumente de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului conform indicatorilor din SÎDC:

Vârsta 1,5-3 ani

Indicator	Sugestii, exemple de activități și instrumente de monitorizare și evaluare
407. Folosește cuvinte noi în experiențele zilnice	<p>Observarea: Se va observa copilul în timpul activităților independente (jocuri, plimbări...) dacă utilizează cuvintele noi învățate.</p> <p>Interviu cu copilul: Se propun întrebări: <i>Cum este? Spune cine și cum face? Cine se ascunde în (coș, dulap, sub plapumă...)? Cine vorbește cu mine? Cine vorbește bine/Repetă după mine?</i> (se demonstrează obiecte, iar copiii pe rând le denumesc).</p>
284. Caută sprijin emoțional când trăiește emoții intense.	<p>Observarea: Se va observa dacă împărtășește emoțiile cu un adult, vorbește despre acestea, caută sprijin, privește spre persoana apropiată, merge către aceasta/ o strigă, etc.</p> <p>Interviu cu adultul: Puteți întreba părintele dacă face acest lucru și acasă, în ospetie, cine sunt persoanele la care caută mai des sprijin emoțional.</p>

Vârsta 3-5 ani

Indicator	Sugestii, exemple de activități și instrumente de monitorizare și evaluare
-----------	--

	evaluare
124. Comunică adulților sau colegilor atunci când vede un comportament periculos	<p><u>Interviul cu copilul:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Convorbiri și discuții cu copiii în baza unor imagini ce ilustrează situații de risc sau a unor povești cu situații periculoase: ex. ”Capra cu 3 iezi” etc. solicitându-le să spună cum ar proceda ei într-o astfel de situație. <p><u>Observarea:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Se va observa dacă copilul sesizează situația, spune ce a văzut, în cazul în care observă un comportament periculos: ex. un copil se cațără la înălțime, lovește alt copil, se joacă cu un ciob de sticlă etc.
632. Utilizează numerele și numărul în activități cotidiene (numără câți copii sunt în grup, numără câte farfurii sunt pe masă etc.	<p><u>Probă practică:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Exerciții de numărare a copiilor dintr-un grup, de la masa de alături, a scaunelor, a farfuriilor de pe masă, etc. ✓ Jocuri simbolice ce presupun utilizarea de numere: ”La farmacie” – numărul pastilelor”, La magazin” – inventarul de produse, bani, cântar etc.

Vârsta 5-7 ani

Indicator	Sugestii, exemple de activități și instrumente de monitorizare și evaluare
181. Interacționează pozitiv din proprie inițiativă cu copiii de aceeași vârstă sau vârstă apropiată în diferite contexte	<p><u>Observare:</u></p> <p>Se va observa cum ajută un coleg în rezolvarea unei sarcini (ex., să lege șireturile, să-i ofere ceva, să-l ajute la împărțirea jetoanelor, etc.), cum se salută cu colegii, dacă își așteaptă rândul; se împarte cu propriile obiecte din proprie inițiativă, etc.</p>
252-256. Manifestă empatie față de alte persoane în situații diferite	<p><u>Probă practică:</u></p> <p>Situații, jocuri-simulări în care copilul va consola/ ajuta pe cineva/ceva în situații când trăiește emoții neplăcute (<i>Nu te întrista că ai pierdut jucăria, putem să o căutăm împreună; Ia jucăria mea/pixul/cartea; mângâie un copil care s-a lovit sau păpușa, îi spune cuvinte de consolare și încurajare etc.)</i></p>

Formele și metodele de măsurare și apreciere a rezultatelor copiilor.

La începutul fiecărui an de studii primele 2-3 săptămâni sunt rezervate culegerii de date pentru cunoașterea fiecărui copil – *evaluarea inițială*. Aceasta se face în conformitate cu *Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani*, în mediul firesc, cât și în cel creat de adult și se vor observa manifestările comportamentale ale copilului. *Evaluarea inițială se realizează la toate vârstele.*

Cu ce începem monitorizarea/evaluarea dezvoltării copilului?

Pentru fiecare copil din grupă se va elabora *Fișa individuală de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului*, care reprezintă un tabel cu rubricile:

- ”Indicatori” unde sunt reproduse indicatorii din SÎDC pe cele 5 domenii de dezvoltare;
- grila de apreciere *Nerealizat, În curs de realizare și Realizat*, propusă pe 2 ani de zile (așa cum sunt construite SÎDC).

Domeniile de dezvoltare/Indicatorii	Anul I 2017- 2018			Anul II 2018- 2019		
	Nerealizat	În curs de realizare	Realizat	Nerealizat	În curs de realizare	Realizat

A.DOMENIUL: DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ȘI IGIENEI PERSONALE

1	Merge și aleargă cu ușurință schimbând ritmul și direcția.						
---	--	--	--	--	--	--	--

Cadrul didactic va analiza minuțios fiecare scală de apreciere și fiecare indicator din *Fișă* pentru a se convinge că a înțeles corect semantica acestuia și va selecta jocuri, materiale și situații de învățare pentru procesul de monitorizare/evaluare în dependență de vârstă.

Atenție pentru educatorii din grupele mixte: Elaborați Fișa individuală de monitorizare/evaluare în dependență de vârsta copiilor pe care îi aveți în grupă.

Fișa se va completa de 2 ori pe an (la începutul și la finele anului de studii) timp de doi ani (conform perioadelor de vârstă stipulate în SÎDC). Cadrul didactic va bifa rezultatul performanței indicatorului de către copil la una din trepte *Nerealizat*, *În curs de realizare* sau *Realizat* în baza rezultatelor obținute prin diverse metode sau tehnici. După ce vor fi incluse rezultatele pe fiecare indicator din fișă se va trasa o linie care va uni bifele (punctele), obținând *Profilul dezvoltării copilului* la începutul anului de studii. Datele obținute în evaluarea inițială oferă posibilitatea de a cunoaște potențialul de învățare al copilului la începutul anului, de a ști ce trebuie de proiectat în cadrul activităților de învățare pentru a atinge progrese.

În timpul anului de studii se realizează în mod implicit o *evaluare continuă* a nivelului de cunoștințe și deprinderi, a reacțiilor și comportamentelor copiilor în diverse situații - spontane sau create, prin oportunitățile oferite de regimul zilnic, fișele de observare a comportamentelor copilului, observație zilnică, prin convorbiri cu copilul și cu părinții sau alți specialiști/lucrători ai grădiniței, studiul produselor activității, probe practice etc.

În perioada dintre cele două evaluări - inițială și sumativă/finală - cadrele didactice vor proiecta demersul educațional prin planificarea racordată la SÎDC. Pe parcursul monitorizării educatorul va face notițe în Fișa individuală a copilului, dacă observă performanța obținută la un indicator sau altul, cu indicarea datei când a fost sesizată schimbarea.

La sfârșitul anului de studii și la finele unui ciclu de vârstă – 3, 5, 7 ani - se impune o evaluare atentă, detaliată a copiilor pentru a stabili programul pentru următorul an sau pentru a finaliza raportul privind dezvoltarea fizică, cognitivă, socio-emoțională și a limbajului copilului, care se va prezenta pentru a accede în școala primară. Pentru acest scop se planifică o perioadă de circa 2-3 săptămâni de *evaluare finală/sumativă*, pe parcursul lunii aprilie-mai. Datele obținute vor fi înscrise în Fișa individuală de monitorizare, utilizând o altă culoare decât la evaluarea inițială. Obținând un alt profil al dezvoltării copilului se vor vizualiza, prin comparație, schimbările intervenite în acest proces. Evaluarea finală reflectă progresul în dezvoltarea și învățarea copilului atins la finele anului de studii în comparație cu abilitățile înregistrate la evaluarea inițială și la sfârșitul unei perioade de dezvoltare.

Cum înregistrăm datele monitorizării/evaluării?

Pentru a observa dinamica dezvoltării copilului pentru fiecare etapă de evaluare cadrul didactic va folosi o anumită culoare. De exemplu: la evaluarea inițială se va trasa cu „roșu”; iar la cea finală cu „verde”. Astfel va fi vizibilă schimbarea. În perioada de monitorizare, între evaluarea inițială și cea finală, când educatorul va sesiza o schimbare (un salt sau o remisie a unui comportament), se va indica data când a fost observată schimbarea în rubrica din scala de apreciere. De exemplu: la evaluarea inițială un comportament se manifestă ca ”nerealizat” – educatorul a bifat cu roșu în I rubrică (Nerealizat) data stabilirii comportamentului – 15.09.2017. La data de 14.12.2017 a fost observat un comportament specific descriptorului din rubrica ”În curs de realizare” și educatorul notează data în rubrica respectivă. La evaluarea finală (15.04.2018) rezultatul manifestării comportamentului s-a atestat la aceeași scală (II).

Sugestii:

- fișele individuale de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului se lasă la îndemână pentru a putea nota comportamentele ori de câte ori se ivește ocazia;
- se întrerupe observația planificată în cazul în care copilul refuză să coopereze în acel moment;
- se notează data realizării observației – în acest fel se va putea extrage și vârsta aproximativă la care își face apariția un comportament (de ex., 3,4 – 3,7 ani);
- nu se anunță explicit copiii “acum notăm tot ceea ce faci tu/ce faceți voi” – acest lucru induce de regulă un comportament nefiresc din partea celor observați.

Monitorizarea progresului învățării și dezvoltării copilului se înregistrează în Fișa individuală de monitorizare și evaluare a copilului conform celor trei perioade de vârstă: 1,5-2-3 ani; 3-4-5 ani; 5-6-7 ani. Nu trebuie să ne sperie faptul că la începutul perioadei de vârstă, limita de jos (1,5-2, 3-4 și 5-6 ani), vor prevala mai mult comportamente la scala „Nerealizat”, mai puțin „În curs de realizare” și foarte rar, sau deloc la „Realizat”. Astfel, în Fișa individuală de monitorizare și evaluare în primul an profilul sau „linia de progres” va devia în partea stângă în tabelul celor doi ani de monitorizare, iar la finele limitei de vârstă (către 3, 5 și 7 ani) linia va devia în dreapta demonstrând progresul copilului.

După completarea fișelor individuale, rezultatele individuale ale copiilor vor fi introduse în Fișa de grup, care se va completa în culori. Pentru *Nerealizat* – roșu, *În curs de realizare* – galben, *Realizat* – verde. Astfel se va obține un ”covoraș” colorat, un ”semafor”, care va permite o percepție/vizualizare mai ușoară a rezultatelor per ansamblu/grupă (vezi Tabelul 4.).

Tabel 4. Tabel generalizator pentru evaluarea dezvoltării unui grup de copii în baza SÎDC

Grupa _____ Nr. de copii evaluați _____
 Educator _____ Perioada de evaluare _____

DOMENIU	INDICATORI	NUME, PRENUME COPIL														Rezultat general, per grupa, per indicator			
																		Nerealizat	În curs de realizare
A.	Indicator 1																		

Rezultate individuale																				
Nerealizat																				
În curs de realizare																				
Realizat																				

Cine participă la procesul de monitorizare și evaluare? Monitorizarea și evaluarea dezvoltării copilului poate fi realizată de către educator, părinte, metodist, manager, inspector, alți specialiști în domeniu.

Cine are acces la rezultate? La rezultatele individuale ale copiilor din fișa individuală au acces educatorul, părintele/reprezentantul legal al copilului, alți specialiști - după necesitate, la rezultatele generalizate din fișa de grup – metodistul, managerul, inspectorul și alți specialiști în domeniu.

Unde se păstrează Fișele? Fișele individuale de monitorizare și evaluare se vor păstra în portofoliul copilului. În cazul în care copilul se transferă dintr-o instituție în alta sau dintr-o grupă a instituției în alta, i se eliberează portofoliul și Fișa drept documente ce confirmă nivelul și evoluția dezvoltării copilului. Fișele de grup se păstrează la educator și la metodist.

La ce servesc rezultatele sau cum pot fi utilizate datele obținute în urma monitorizării și evaluării dezvoltării copiilor? Rezultatele obținute și consemnate în fișele individuale și de grup vor avea impact direct asupra organizării procesului educațional atât în scopul individualizării învățării, cât și în scopul performării competențelor profesionale ale cadrelor didactice din instituție, dar și la nivel de sistem. Cum anume?

La nivel de copil. Datele acumulate vor permite cadrului didactic, părinților să cunoască punctele forte ale copilului și să înțeleagă nevoile de dezvoltare ale acestuia. Indicatorii nerealizați sau care sunt în curs de realizare sunt, de fapt, acele lucruri/cunoștințe/atitudini/comportamente, pe care copilul încă are nevoie să le învețe. Cunoașterea acestora va permite realizarea unui proces educațional diferențiat și individualizat.

✚ *La nivel de grupă.* Cadrul didactic va obține o informație veridică despre domeniile și indicatorii cel mai bine dezvoltați per ansamblu și, respectiv, cel mai slab dezvoltate. Iar acest lucru îi oferă posibilitatea de a determina punctele forte și punctele slabe în organizarea procesului educațional și proiectarea învățării. Ca și consecință, va putea racorda demersului educațional la nevoile individuale ale fiecărui copilului.

✚ *La nivel de instituție.* Rezultatele însumate pe grupe de vârstă vor permite metodistului și/sau managerului vizualizarea tabloului general per instituție. Astfel, se vor determina care domenii&indicatori sunt slab dezvoltați la copiii din instituție și care sunt cauzele majore ale acestor neperformări. La fel, vor putea fi apreciate domeniile/indicatorii realizați masiv și stabilirea factorilor care condiționează succesul. Astfel, vor putea fi determinate mai ușor nevoile de formare continuă a cadrelor didactice, iar în baza acestora - proiectate obiectivele prioritare și activitățile de dezvoltare profesională continuă (consultații, ore metodice, seminare, training-uri etc.) pentru următorul an de studii (sau pentru o perioadă de 2-3 ani), cu extinderea lucrului cu familia.

✚ *La nivel de raion/municipiu.* Stabilirea direcțiilor prioritare de activitate cu cadrele didactice pentru următorul an de studii; sporirea imaginii instituției.

✚ *La nivel de țară* – elaborarea și perfectarea documentelor de politici educaționale.

În cazul în care educatorul are anumite dubii vizavi de gradul de performare a comportamentelor sau suspectează la copil un comportament deosebit de al altor copii, sau, chiar, neadecvat situațiilor concrete, el va apela, suplimentar, la Lista de comportamente care pot semnala unele probleme la copil și nevoia acestuia de a fi observat/evaluat mai atent. Orice copil poate prezenta unele dintre comportamentele din listă și să nu aibă probleme deosebite. Dar dacă copilul continuă să prezinte mai multe dintre comportamentele de mai jos, la unul sau mai multe domenii, ar trebui să fie evaluat mai atent de către specialiști (medicul de familie, asistentul social, psihologul, psiho-neurologul, oftalmologul, surdo-pedagogul, ortopedul etc.).

Este foarte IMPORTANT ca fiecare persoană care interacționează cu copilul (părinte, cadru didactic, ajutorul de educator etc.) să cunoască aceste semne pentru a-l putea ajuta la moment. Această listă poate fi utilizată pentru a înregistra informații despre copil, pentru notarea detaliată a comportamentelor văzute, inclusiv frecvența, intensitatea și durata, precum și vârsta la care a fost depistat.

Lista de COMPORTAMENTE care POT semnala unele probleme la copil și nevoia acestuia de a fi observat/evaluat mai atent.

Pentru auz:

- Nu întoarce capul după sursa unui sunet nou sau a unei voci noi;
- Nu răspunde când îl chemi din altă cameră;
- Întoarce mereu aceeași ureche către un sunet când vrea să audă mai bine;
- Are infecții dese la ureche, îl doare frecvent urechea/urechile;
- Prezintă reacție accentuată la zgomotele neașteptate;
- Nu răspunde dacă îl chemi atunci când nu te poate vedea;
- Îți privește buzele atunci când îi vorbești;
- Vorbește foarte încet sau foarte tare;
- Nu vorbește sau vorbește ciudat;
- Folosește mai mult gesturi decât cuvinte pentru a comunica;
- Nu este atent la muzică sau la povești mai mult de 5 minute.

Pentru văz:

- Strânge din pleoape, ridică sau întoarce capul pentru a privi la muchiile și colțurile obiectelor;
- Adesea dă peste lucruri sau cade la joacă;
- Se freacă des la ochi sau se plânge că îl dor ochii;
- Nu este capabil să găsească obiecte mici pe care le aruncă;
- Are pleoapele roșii sau cu secreții, pete pe ochi;
- Se freacă des la ochi sau se plânge că îl dor ochii;
- Închide un ochi când privește ceva, se uită cruciș;
- Ține adesea cărțile sau alte obiecte foarte aproape de ochi.

Pentru vorbire:

- La 18 luni copilul încă nu spune mama;
- La 2 ani nu poate denumi obiecte familiale și persoane, nu vorbește deloc;
- La 3 ani nu poate repeta mici poezioare sau cântecele;
- La 4 ani nu vorbește în propoziții simple;
- La 5 ani nu se face înțeles de persoane din afara familiei;
- Vorbește altfel decât copiii de aceeași vârstă cu el;
- Nu se arată interesat de cărți sau de povești;
- Nu execută comenzi verbale simple;
- Repetă ca un ecou întrebările sau alt material verbal după vârsta de 3 ani;

Pentru înțelegere:

- La 1 an nu reacționează când își aude numele;
- La 3 ani nu poate identifica diferite părți ale feței și nu poate urmări povești simple;
- La 3-4 ani nu răspunde la întrebări simple despre o povestire;
- La 4 ani nu furnizează răspunsuri rezonabile la întrebări, cum ar fi: „ce faci când ți-e foame?” sau „ce faci când ți-e somn?”;
- Nu are abilități simple de rezolvare a problemelor, cum ar fi rezolvarea de incastre sau întregirea de imagini din bucățele, sau respectarea unei ordini în înșirarea de mărgel;
- La 5 ani nu pare să înțeleagă semnificația cuvintelor „azi”, „mâine”;
- Are dificultăți în înțelegerea lucrurilor simple pe care alți copii de vârsta lui le înțeleg perfect;
- La 5 ani nu prezintă abilități de memorare cum ar fi repetarea unor scurte secvențe sau numere sau să spună ce lipsește dintr-un grup de obiecte.

Pentru mișcare:

- La 10 luni nu poate să șadă încă în șezut;
- O parte a corpului este mai bine coordonată când merge sau fuge;
- Îi tremură mâinile sau este neîndemânatic când execută sarcini de coordonare motorie fină;
- Nu-și poate ține echilibrul într-un picior pentru scurt timp la vârsta de 4 ani;
- Nu poate arunca mingea mare care este aruncată către el la vârsta de 5 ani.

Pentru joc:

- La 1 an nu se bucură de jocuri simple de mișcare;
- La 2-3 ani nu se joacă cu obiecte obișnuite (lingură, săpun etc.);
- La 4 ani nu se joacă încă cu alți copii – nu participă la jocuri de grup sau pe roluri;
- Adesea perturbă jocul copiilor;
- Nu se joacă la fel ca și copiii de vârsta lui.

În interacțiunea cu adulții sau copiii:

- Se opune despărțirii de părinți;
- Se ferește de adulții necunoscuți; nu-i place să fie atins de alte persoane (copii, adulți);
- Evită anumiți copii, se simte atras numai de un anumit copil;
- La 5 ani nu împarte (jucării, cărți, dulciuri, roluri etc.) cu alți copii și nu știe să aștepte rândul;
- Prezintă comportamente agresive.

În cazul în care cadrul didactic depistează mai multe comportamente din listă prezente la copil (la unul sau mai multe domenii), acesta anunță administrația instituției, care, la rândul-i, anunță Serviciul raional/municipal de asistență psiho-pedagogică și părintele pentru o eventuală evaluare mai complexă și mai profundă a dezvoltării copilului.

Sugestii privind activitatea managerială.

Pentru buna desfășurare a activității didactice la grupă și a activității manageriale se recomandă, atât specialiștilor responsabili de educația timpurie din cadrul OLSDÎ, cât și directorilor de grădinițe să manifeste responsabilitate și maturitate profesională și în funcție de sarcinile manageriale a diferitelor etape din an, să-și planifice cu rigurozitate timpul și activitățile specifice funcției, fără a pierde din vedere cele mai importante aspecte, siguranța și securitatea copiilor, precum și necesitatea studierii sistematice a documentelor de politică educațională existente.

Aspecte importante de urmărit în cadrul *inspecțiilor de specialitate* și a inspecțiilor tematice:

- asigurarea dezvoltării profesionale și sprijinul consultativ cadrelor didactice în procesul de implementare a SÎDC și SNP;
- monitorizarea activității și evaluarea cadrului didactic conform SNP;

- monitorizarea modului în care cadrul didactic relaționează cu copiii, este sensibil la dorințele, necesitățile de cunoaștere ale copiilor și modalitățile prin care satisface aceste necesități;
- monitorizarea modului în care cadrul didactic stimulează interacțiunea copilului cu alți copii, învățarea prin cooperare/colaborare, precum și interacțiunile educatoarei cu colegile, cu alți profesioniști și cu părinții.
- libertatea de mișcare și de explorare, oferită copilului prin mediul educațional, gândit și construit de educatoare, stimularea creativității și independenței în gândire a copilului:
  - jucării/jocuri/materiale didactice aflate la îndemâna copiilor, în câmpul vizual al acestora;
  - materialele expuse în sala de grupă, care au un sens pentru procesul de învățare în care este angajat copilul prin joc și sunt realizate cu ajutorul sau în prezența copilului;
  - oferirea libertății copilului în exprimarea artistică, evitând coloratul, modelatul, scrisul după modele și tipare prestabilite și realizarea unor lucrări (practice sau artistico-plastice) identice de către toți copiii;
    - modul de așezare a mobilierului pe parcursul zilei/activității, modul de plasare a catedrei și poziția educatoarei în raport cu copiii în acest context etc.
- modul în care copilul este implicat în procesul de predare-învățare-evaluare:
  - știu copiii ce au învățat sau ce vor învăța?
  - știu unde au ajuns cu explorarea temei care îi interesează?
  - sunt întrebați/pot să aleagă copiii ce vor să învețe la un moment dat?
  - știu copiii ce urmărim printr-o activitate anume în care sunt implicați și, ca atare, ce li se va cere să aplice/demonstreze/ realizeze la sfârșitul acesteia? - au copiii voie și oportunități să își exprime părerile/opiniile liber de-a lungul întregii zile? etc.
- modul în care se face evaluarea copilului în baza SÎDC de către educatoare (instrumente de evaluare, modul în care sunt completate/înregistrate rezultatele, prezența rapoartelor analitice) și modul în care se utilizează rezultatele evaluării.

Per general, **activitatea metodică** va fi orientată spre:

- studierea minuțioasă a indicatorilor comportamentali din SÎDC și SNP și aplicarea lor în practica educațională;
- selectarea practicilor adecvate și eficiente de dezvoltare a copilului, centrate pe nevoile, interesele acestuia, cu accent pe dezvoltarea limbajului monologat, a creativității și gândirii critice;
- însușirea tehnologiilor care vor permite asigurarea socializării și individualizării pentru fiecare copil în parte și grup;
- organizarea de schimburi de bune practici între educatoare, instituții/ raioane în ceea ce privește aplicarea SÎDC și SNP în cadrul unor activități metodice la nivel raional sau/și la nivelul instituțiilor de educație timpurie.
- generalizarea programului de inter-asistențe la nivel intra- și inter-instituțional pentru cadrele didactice debutante sau aflate în primii ani de carieră didactică;
- efectuarea de inter-asistențe în cadrul intra- și interinstituțional și dezvoltarea exercițiului de analiză/evaluare și autoevaluare a activităților, precum și a exercițiului de observare a copilului – abilitatea fiecărui cadru didactic de a-și analiza propriile practici, de a identifica ce a fost eficient și, ulterior, de a dezvolta noi abordări bazate pe evidențe este un factor important în asigurarea colaborării cu copilul, dar și cu ceilalți factori;

- organizarea de schimburi de bune practici între unitățile de învățământ privind modul de realizare a documentelor de politică educațională și a acțiunilor propuse la nivel de întruniri metodice;
- lărgirea spectrului de metode de interacțiune cu familia referitoare la achizițiile copilului și dificultățile cu care se confruntă.

În scopul monitorizării eficiente a activității manageriale și metodice a instituției, a performanțelor profesionale a cadrelor manageriale și didactice se va acorda atenție deosebită conținutului portofoliului acestora. Lista documentelor necesare în instituția de învățământ preșcolar, precum și nomenclatorul actelor normative și a documentației educatorilor la nivel de grupă sunt stipulate în *Scrisoarea metodică privind organizarea procesului instructiv-educativ în instituția preșcolară*, 2012.

Surse bibliografice recomandate cadrelor didactice pentru studiul individual:	
Viorica Pelivan, Maria Vrânceanu. Ghidul pentru cadrele didactice de la grupele de creșă. UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris)	2015
Natalia Zotea, Maria Vrânceanu. <i>Cum să devii un părinte mai bun pentru copilul tău?</i> UNICEF-CNETIF (cu titlu de manuscris)	2015
<i>Ghid de aplicare a Instrumentului de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală și a Fișei de monitorizare a progresului copilului</i> //Pentru cadrele didactice de la grupele de creșă. Aprobate de Consiliul Național pentru Curriculum, Ministerul Educației.	2014
Olga Lâsenco, Sergiu Lâsenco, Victoria Secu. <i>Comunicăm eficient cu familia</i> // Ghid pentru cadrele didactice, asistenții sociali și asistenții medicali pentru lucrul cu familia în promovarea incluziunii socio-educative a copiilor. Aprobate de Consiliul Național pentru Curriculum, Ministerul Educației.	2014
Maria Vrânceanu, Viorica Pelivan. „ <i>Incluziunea socio-educativă a copiilor cu dizabilități în grădinița de copii</i> ”// Ghid pentru cadrele didactice și manageriale din sistemul educațional preșcolar și pentru specialiști din serviciile specializate de recuperare/reabilitare a copiilor cu dizabilități. AO FCPS. Aprobate la Consiliul Național pentru Curriculum, Ministerul Educației. Editate cu sprijinul Agenției de Dezvoltare din Cehia.	2012
<i>Ghid Activități pentru dezvoltarea copiilor de la naștere până la 3 ani. PE Pas cu Pas.</i> Aprobate de Consiliul Național pentru curriculum, Ministerul Educației. Editate cu sprijinul Fundației LED. Editura Epigraf	2011
<i>Ghid Activități pentru dezvoltarea copiilor de 3-6 ani. PE Pas cu Pas.</i> Aprobate de Consiliul Național pentru curriculum, Ministerul Educației. Editate cu sprijinul Fundației LED. Editura Epigraf	2011
Angela Dima, Viorica Pelivan, Natalia Zotea. <i>Registrul educatoarei.</i>	2011
Maria Vrânceanu, Viorica Pelivan, Natalia Zotea, Angela Dima, Tatiana Turchină, Dana Terzi-Barbăroșie. “ <i>1001 IDEI pentru o educație timpurie de calitate</i> ”// <i>Ghidul educatorului. CNETIF-PRODITACTICA.</i> Editate din sursele proiectului Educație pentru Toți – Inițiativă de Acțiune Rapidă. Ministerul Educației. 2010, Ministerul Educației și Tineretului.	2010
Maria Baranov. <i>Prietenii mei: suntem la fel – suntem egal</i> / Carte pentru copii, elaborată în cadrul proiectului “Educație pentru Toți-Inițiativă de Acțiune Rapidă”, Ministerul Educației și Tineretului.	2009
Valentina Lungu. <i>Căsuța din copac</i> / Carte pentru copii, elaborată în cadrul proiectului “Educație pentru Toți-Inițiativă de Acțiune Rapidă”, Ministerul Educației și Tineretului.	2009
Maria Baranov, Valentina Botnaru, Maria Vrânceanu. „ <i>Ghidul cadrelor didactice</i> ”	2008

<i>pentru educație timpurie și preșcolară</i> ". Ministerul Educației și Tineretului.	
Maria Vrânceanu, Iosif Moldovanu, Viorica Pelivan, Natalia Zotea. <i>Ghidul educatoarei „Educație și dezvoltare timpurie a copilului”, UNESCO-UNICEF-CNETIF, Editura Bussines Elita</i>	2006

Pentru informații adiționale puteți accesa și site-urile:

www.educatoarea.ro

www.didactic.ro

www.scribd.com

www.psychology.ro

www.prescolar.edu.md

www.kindereducation.com

www.1september.ru

www.pagini-scolare.ro

Maria VRÂNCEANU, consultant,
Direcția Învățământ preuniversitar, Ministerul Educației